

Beschermingsbewind, schulden en aansprakelijkheid

Door Taco Schaafsma

Senior consultant beschermingsbewind bij de Groningse Kredietbank

Directeur-eigenaar www.beschermingsbewind.nl

Voorzitter Klachtencommissie Branchevereniging Professionele Bewindvoerders & Inkomensbeheerders (www.bpbi.nl)

'Ik sta al lang onder bewind, maar mijn schulden zijn alleen maar hoger geworden?'

Bovenstaande uitspraak is een veel gehoorde opmerking bij cliënten van bewindvoerders beschermingsbewind. Toen ik laatst een lezing gaf voor kantonrechters en medewerkers van de griffie, liet men mij weten veel klachten over dit onderwerp te ontvangen. Ook in mijn rol van voorzitter van de Klachtencommissie van de Branchevereniging (BPBI) krijg ik regelmatig klachten over dit thema onder ogen.

Aansprakelijkheid van de bewindvoerder beschermingsbewind (bewindvoerder BB) is slechts weergegeven in één kort wetsartikel. Art. 1:444 BW stelt: 'Bewindvoerder is jegens rechthebbende aansprakelijk, tenzij hem de tekortkoming niet kan worden toegerekend'. Hoe zit het in de praktijk eigenlijk met de dunne scheidslijn tussen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid en wanneer kan een tekortkoming je worden toegerekend als bewindvoerder?

Voorals er sprake is van schulden, kunnen de verwachtingen van cliënten, doorverwijzers en zelfs van de rechters met betrekking tot de mogelijkheden en onmogelijkheden van de bewindvoerder, wel eens totaal anders zijn dan de realiteit van alledag. De verwarring die bij partijen heerst over de verschillen tussen de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (Wsnp) en beschermingsbewind speelt hierin een belangrijke rol. Bij de Wsnp kunnen de bestaande schulden vanaf het moment van toelating tot de regeling immers niet meer oplopen. Mits saniet zich aan de voorwaarden houdt.

Is het eigenlijk wel eerlijk om een bewindvoerder BB aansprakelijk te stellen voor de oplopende kosten tijdens het bewind, op schulden die door de cliënt zelf gemaakt zijn? Schulden die vaak over een periode van jaren zijn ontstaan. In sommige gevallen wel, maar in veel gevallen ook niet.

Bij de Wsnp is het zo dat invorderingsmaatregelen, beslag en doorberekening van rente en kosten moeten worden stopgezet, bij beschermingsbewind is dit niet het geval.

Zodra de bewindvoerder BB is benoemd, moet hij onverwijld alle partijen in kennis stellen van de onderbewindstelling. Daarnaast moeten de vaste lasten in kaart worden gebracht en moet het inkomen zo snel mogelijk bij bewindvoerder binnenkomen. Vervol-

gens moet de (vaak negatieve) vermogenspositie in kaart worden gebracht en een boedelbeschrijving worden geproduceerd.

Hoe snel de bewindvoerder dit allemaal kan realiseren is sterk afhankelijk van hetgeen hij aangeleverd krijgt van cliënt; hulpverleners of familieleden. Daarnaast is er nog een aantal factoren van belang.

Het inkomen

Zeker in geval van schuldenproblematiek is het op peil brengen en houden van het inkomen in toenemende mate een probleem voor bewindvoerders BB. Door de versnipperde inkomenspolitiek¹ zoals die de afgelopen jaren is gevoerd door de overheid, is de regelgeving rondom beslaglegging voor bijna niemand meer te begrijpen. Steeds vaker worden bewindvoerder en schuldhulpverleners geconfronteerd met cumulatie van beslag op verschillende onderdelen van het (gezins)inkomen.

De sociale dienst verrekent op basis van de Wet werk en bijstand, de Belastingdienst verrekent met de toeslagen of met de voorlopige teruggaven en de deurwaarder legt gelijktijdig beslag op de zorgtoeslag voor de premieachterstand bij de zorgverzekeraar! Wie is degene die hier de beslagvrije voet gaat berekenen en bewaken en is dit wel in alle gevallen vereist? Als men hierover contact opneemt met betrokken partijen, wijst iedereen naar elkaar. Tenzij men goed op de hoogte is van geldende wet- en regelgeving, trekt men in deze discussie al snel aan het kortste eind. Belangrijkste punt is echter dat het oplossen van een dergelijke situatie erg tijdrovend is. Tijd waarin de kosten (en dus de totale schuldenlast) alleen maar oplopen.

Is de bewindvoerder BB in dit geval aansprakelijk voor de 'schade'? Wanneer wel en wanneer niet? Wat is een redelijke termijn waarbinnen je van de bewindvoerder BB mag verwachten dat hij het inkomen op orde brengt? Vragen die dus allemaal niet zo gemakkelijk te beantwoorden zijn.

De schuldsituatie²

In geval van schulden, zijn er eigenlijk drie mogelijkheden:

1. er is slechts sprake van enige betalingsachterstanden;
2. er is sprake van een problematische schuldsituatie, met een mogelijkheid voor een minnelijke of wettelijke schuldenregeling;
3. er is sprake van een problematische schuldsituatie, maar er is geen directe oplossing mogelijk.

¹ Sinds de wijziging van het belastingstelsel in 2001 en de invoering van allerlei andere regelgeving zoals de AWIR (huur- en zorgtoeslag), bestaat het inkomen van een gemiddeld huishouden steeds vaker uit verschillende componenten, afkomstig van verschillende instanties.

² In *Schuldsanering 2007/6* schreef drs. André Leijssen reeds een uitgebreid artikel over Beschermingsbewind en schuldsituatie.

Alleen betalingsachterstanden

Hiervan is sprake als binnen een redelijke termijn (van zo'n 36 maanden) de volledige betalingsachterstand, middels het treffen van aflossingsregelingen, volledig terugbetaald kan worden. Voorwaarde is hierbij ook dat het aantal schuldeisers is te overzien. In dit geval moet de bewindvoerder BB voortvarend te werk gaan en niet te lang wachten met het treffen van regelingen. Immers, hoe langer hij wacht, hoe hoger de kosten, die uiteindelijk allemaal 100% moeten worden betaald door de cliënt.

Problematische schulden, wel mogelijkheden voor een minnelijke of wettelijke regeling

In deze gevallen kan men het beste doorverwijzen naar de reguliere schuldhelpverlening. Vaak willen schuldeisers alleen meewerken aan een regeling die is opgesteld door een lid van de NVVK omdat hierbij de belangen van de schuldeisers ook gewaarborgd zijn in de gedragscode schuldregeling. Als bewindvoerder BB mag men ook zelf het minnelijke traject uitvoeren. In dat geval kan men een verzoek indienen bij de kantonrechter om hiervoor extra kosten in rekening te mogen brengen. Het regelen van complexe schuldsituaties hoeft immers niet uit de jaarlijkse standaardvergoeding te worden voldaan.³

In deze gevallen is het van minder belang of de schuldenlast blijft oplopen door incassokosten en berekening van rente e.d. omdat een deel van de schulden zal moeten worden kwijtgescholden aan het eind van de rit. De kosten lopen op papier dus wel op, maar uiteindelijk moet de schuldeiser dit toch vaak afboeken en betaalt de cliënt het niet werkelijk. Als bewindvoerder kan je daarvoor mijns inziens niet snel aansprakelijk gesteld worden.

Problematische schuldsituatie, geen mogelijkheden voor een oplossing

Een steeds grotere groep cliënten van bewindvoerders BB behoren tot de groep waarbij een oplossing voor de schulden helemaal geen mogelijkheid is. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan cliënten die zonder schone lei uit de Wsnp gezet zijn, of na het verkrijgen van een schone lei opnieuw schulden gemaakt hebben. Veel bewindvoerders BB wijzen mensen af omdat men deze dossiers te bewerkelijk of te moeilijk vindt. Mijns inziens geheel onterecht, want ondanks dat een schuldenregeling niet tot de mogelijkheden behoort, kan er nog veel wel gedaan worden.

We moeten ons realiseren dat we bij een groeiende groep burgers onze handjes mogen samenknijpen als de situatie gestabiliseerd kan worden en voorkomen wordt dat mensen op straat komen te staan, afgesloten worden van nutsvoorzieningen en/of uit de aanvullende zorgverzekeringen worden gegooid. Deze groep zal voor een langere periode geconfronteerd worden met beslag op het inkomen en de taak van de bewindvoerder BB beperkt zich in dat geval tot het toezien op de correcte berekening van de beslagvrije voet en de zorg dat er maximaal gebruik wordt gemaakt van alle inkomensondersteunende maatregelen (zoals langdurigheidstoeslag; bijzondere bijstand; huur- en zorgtoeslag enz.)

Als het budget kloppend te maken is met de beschikbare middelen, dan is de situatie ook stabiel.

Stabiel slecht natuurlijk, maar wat mag je meer verwachten?

Aansprakelijkheid van bewindvoerder BB

In alle gevallen waarbij er sprake is van schulden, is het een probleem om het juiste moment te bepalen waarop een schuldenregeling kan worden aangevraagd of opgestart. Alle schulden moeten bekend zijn en in kaart gebracht worden. Het maken van een 'ingewikkelde' berekening en alle daarbij behorende correspondentie is immers allemaal voor niets geweest als er op termijn nog meer schulden blijken te zijn die niet in de regeling zijn meegenomen. Het kiezen van het juiste moment is (en blijft) lastig in te schatten.

Zeker bij de cliënten van beschermingsbewind komt het steeds vaker voor dat een oplossing voor de schulden helemaal niet realistisch is. Men kan zich vanwege de achterliggende psychische problemen vaak helemaal niet aan alle strenge voorwaarden houden van een minnelijke- of wettelijke schuldregeling. Deze zijn dan ook vaak gedoemd om te mislukken.

We moeten ons goed realiseren dat een schuldregeling geen doel op zich is en de gevolgen van het niet slagen van een schuldenregeling, vaak veel ernstiger en ingrijpender zijn dan de financiële gevolgen van het uitstellen van een aanvraag voor een schuldregeling.⁴ Een minnelijke regeling is doorgaans pas na minimaal vijf jaar weer mogelijk en een Wsnp pas na tien jaar. Stabiliseren van de financiën blijkt vaak veel belangrijker dan saneren.

Oplossingen en suggesties

- Geef voorafgaand aan het beschermingsbewind duidelijke voorlichting aan cliënten om verwarring met de Wsnp te voorkomen. Om potentiële klanten niet af te schrikken wordt de situatie door veel bewindvoerders BB vooraf nogal eens rooskleuriger voorgesteld dan in werkelijkheid het geval is.
- Bespreek, nog voor het afgeven van een bereidverklaring en het verzenden van het verzoekschrift, duidelijk met de cliënt en zijn/haar hulpverlener, dat de kans reëel is dat de schuldenlast eerst nog zal groeien alvorens aan een oplossing gewerkt kan gaan worden. Dat er nog steeds beslag gelegd kan worden op inkomen en roerende zaken ondanks het bewind.
- Dwing jezelf als bewindvoerder BB om bij het opstellen van de boedelbeschrijving een 'plan van aanpak' te maken. Motiveer waarom je kiest voor een bepaalde aanpak en geef aan wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn met betrekking tot de aanpak van de schulden.
- Bekijk ieder jaar bij het opstellen van de rekening & verantwoording of het 'plan van aanpak' is geslaagd, of moet worden bijgesteld. Te vaak wordt volstaan met een simpele weergave van de stand van zaken op 31 december van het lopende jaar.
- Laat de cliënt de verslagen naar de rechtbank (met daarin het 'plan van aanpak') meetekenen, ook al is dit van de rechtbank niet verplicht.

³ Aanbevelingen Meerderjarigenbewind (www.rechtspraak.nl).

⁴ Artikel van mr. A.J. Moerman in *SchuldSanering* 2008/5.

- Communiceer met cliënt en rechtbank over de te volgen strategie en leg goed vast in het dossier (schriftelijk of digitaal) welke overwegingen je maakt bij het bepalen van je koers.
- Dien pas een aanvraag voor een schuldenregeling in als er een redelijke kans van slagen lijkt te zijn. Begin er anders niet eens aan.

Indien de bewindvoerder BB probeert op deze manier te werk te gaan, dan kan door de cliënt moeilijk een beroep worden gedaan op de aansprakelijkheid zoals in art. 1:444 BW is vastgelegd. Immers, als je zorgvuldig bent geweest en dit ook hebt vastgelegd, is er slechts in uitzonderlijke gevallen sprake van een tekortkoming die je als bewindvoerder kan worden toegerekend. Bijkomend voordeel is dat je als bewindvoerder gedwongen wordt na te denken over de te varen koers. Iets wat helaas bij veel bewindvoerders ontbreekt. Veel bewindvoerders BB zijn van mening dat men slechts het beheer voert over de goederen, maar dit mag nooit een vrijbrief zijn om achterover te leunen en het ontwikkelen van een plan met een dossier in de weg staan.

Uiteindelijk blijven er natuurlijk altijd voorbeelden van bewindvoerders BB die echt nalatig geweest zijn en gewoon lange tijd niets met de schulden hebben gedaan, waardoor de cliënt onnodig met extra kosten wordt opgezadeld. Hierover is art. 1:444 BW immers duidelijk. Dit moet echter per geval worden beoordeeld en hierover kan niet in algemene termen worden gesproken.

Zoals vaak het geval is ligt de oplossing in de communicatie met de cliënt en de rechtbank.

Ten slotte moeten rechtbanken mijns inziens veel minder waarde toedichten aan een exacte weergave van de schuldenlast in de rekening en verantwoording. Van veel groter belang is om te weten of er een oplosbare of een niet-oplosbare schuld is en of de bewindvoerder onderzocht heeft wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn voor deze specifieke situatie. Is er wel of niet een 'plan van aanpak'? Hieruit blijkt immers of de bewindvoerder heeft nagedacht over de situatie en kennis van zaken heeft. Het simpele gegeven dat de schuldenlast is toegenomen of afgenomen tijdens het bewind, zegt dus in beginsel niets over de kwaliteit van de bewindvoerder en over de voortgang in een dossier.